

JOHAN ÅBERG

KARHU-ANTIN ANNI JA
SPOF'IN PISTOOLI

Johan Åberg

Karhu-Antin Anni ja Spof'in pistooli

«Public Domain»

Åberg J.

Karhu-Antin Anni ja Spof'in pistooli / J. Åberg — «Public Domain»,

Содержание

I	5
II	9
III	11
Конец ознакомительного фрагмента.	15

J. O. (Jon Olof) Åberg

Karhu-Antin Anni ja Spof'in pistooli / Kertomus Suomen sodan ajoilta 1808-09

I

Eräänä lämpimänä kesäpäivänä vuonna 1808 nähtiin suomalaisen veneen, jossa varustusväkenä oli viisi porilaista sotilasta ja yhtä monta kiireestä kantapäähän asti varustettua talonpoikaa, joutuisalla vauhdilla ohjaavan kulkuansa suoraan Kurun kirkkoa kohden Näsijärven vasemmalle rannalle.

Soutajain samoin kuin muidenkin miesten kasvoilla kuvautui selvä ja innokas halu saavuttaa matkan päämäärä, nimittäin toinen yhtä suuri vene, joka vähän matkaa edelläpäin pakeni saaren ja luotojen välitse. Silloin tällöin lennätti suomalainen vene luodin pienestä kanuunastansa pakenijain jälkeen, mutta aina seurasi ampujia kova onni; ei yksikään luoti kohdannut tuota pakenevaa venäläistä venettä.

Joka kerralla kun luoti putosi veteen joko venäläisen veneen takana tahi sivulla, kuului suomalaisten huulilta äkäinen huuto:

"Se pääsee varmaankin pakoon meiltä".

Kun välivääpeli Spof, joka ohjasi venettä, oli kuullut tuota lausuttavan jo useita kertoja, sanoi hän:

"Hitto ollen, niinkö luulette, pojat?"

Sotilaat ja talonpojat katsoivat toisiinsa ja heidän silmäyksistään saattoi selvästi lukea toivon välähdyksen. Spof'in sanat nähtävästi loivat uutta rohkeutta heidän sydämiinsä. Hetkisen mietittyään jatkoi hän:

"Vai niin, se voi kyllä tapahtua, että he pääsevät pakoon, mutta se tapahtuu juuri teidän tähtenne."

Nyt kohotti vanha harmaapartainen sotilas päätänsä kärsimättömyydestä liikutettuna, loi ensin silmänsä Spof'iin ja sitten tuohon venäläiseen alukseen, joka juuri samassa katosi kahden saaren väliin, ja jupisi niin äänekkäästi, että sen kaikki kuulivat:

"Tämäpä olisi onnettomin päivä elämässäni, jos niin tapahtuisi. He eivät suinkaan saata olla muita, kuin juuri niitä, jotka tois'päivänä polttivat vanhan Vapun pirtin Paavolassa, kiduttivat kuoliaaksi hänen miehensä sentähden, että hän kaatoi maahan venäläisen kapteenin, ja ryöstivät kauniin Annin. Minä en ole nähnyt muita venäläisiä tällä puolella järveä, en ainakaan kahdeksaan päivään, joten ne eivät voi olla muita kuin juuri niitä".

Kuin ukko mainitsi Annin ja hänen ryöväämisensä, hypähti yksi talonpojista, aivan nuori mies, kiivaasti ylös ja oli vähällä kadottaa aironsa hämmästyksissään. Hänen ahavoittuneet ja terveyttä ilmaisevat poskensa vaalenivat silminnähdän ja kätensä alkoivat vavista.

"Venäläiset ryöstäneet Annin?" lausui hän puoliääneen itseksensä. "Sepä olisi onnettomuus, jos..."

"Vai niin, sepä oli tuhmasti, ett'en pitänyt suutani kiini", keskeytti vanha Stooli. "Olisinhan voinut uskoakin sen, että sinä, Pekka, hämmästyit tuosta uutisesta. Olettehan te jo kauan kulkeneet ja lempisilmin tirkistelleet toinen toistanne, jonka kyllä olen sekä kuullut että nähnyt, mutta parempi kyllä on, että tietää saat, miten on asian laita, vaikka se ikävääkin on, kuin jos et mitään tietäisi. Nythän tiedät, että venäläisten kynsissä on tyttö, ja panenpa vetoa mitä tahansa siitä, että tuossa edellämme pakenevassa veneessä on hän!"

Pekka ei vastannut ensin mitään Stoolin puheeseen. Sen sijaan sylki hän pari kertaa kovettuneisin kämmeniinsä ja yhtä monta kertaa tempasi hän airollaan niin ankarasti, että vähällä oli ympäri pyörähtää vene. Spof ja Stooli tarkastelivat toinen toistansa puhuvilla silmäyksillä. Viimein lausui ensin mainittu:

"Niin kyllä, hän on oikeassa, Stooli. Naisten vihaajia ei ole tapa olla venäläisten upsierien, ja jos tyttö on kaunis, niin kuin väittää Stooli, niin..."

"Kaunisko?" keskeytti Pekka ja souti niin hurjasti, että rikki oli rauskahtaa tukeva airo. "Kaunisko! niin, minä olen varma siitä että kauniimpaa tyttöä ei ole koko järven rannikoilla aina Alavuteen saakka. Hän onkin tyttö, hän jota sietää tytöksi nimittääkin ja jota monen herrasmiehenkään ei tarvitsisi hävetä nimittää vaimoksensa. Mutta nähkääs, minun on hän, vaikkapa sata venäläistä lotjaa tielläni vetetehtäisi. Reippaita iskuja, pojat! Sepäs olisi tulimmaista, jos me emme saavuttaisi murhapolttajia!"

Pekan sanat soutajia vielä enemmän innostuttivat; aivot taipuivat melkein jousen kaaren muotoisiksi ja kiihtyneellä vauhdilla vene kiiti kohden noita kahta saarta, joiden välille pakeneva alus oli kadonnut.

Kun oli saaria eroittavan salmen lävitse päästy, huomasivat suureksi iloksensa suomalaiset, että he olivat jo päässeet paljoa lähemmäksi venäläistä venettä, joka laski suoraan Kurun kirkkoa kohden.

"Riennetään, pojat!" huusi Pekka; "jos saavutamme venäläiset ja minua autatte Annin vapauttamisessa, niin yhdessä saamme olla minun häissäni, ja minä lupaan, että olutta ja viinaa ei ole puuttuva, niin kauvan kuin semmoista on tippakaan saatavilla Tampereella, eikä soiton sävelet lakkaa korvistanne kaikumasta niin kauvan kun häitä kestää", lisäsi hän päättävästi.

"No niin, oikein lausuttu", huomautti vanha harmaapartainen sotilas; "etkä juuri väärin ajattelekaan, pari päivää sitten kuulin vanhan Kyöstin Pirkkalasta kertovan, että joka mökin Tampereella oli Rajevski nuuskituttanut saadaksensa viinaa ja ruokaa sotilaillensa, ja eipä se vielä siihenkään loppunut, vaan kävivätpä nuo hirtehiset Hatanpäältä, Irjalasta, Messukylästä ja Harjustakin tuota mieluomaansa ja einettänsä etsimässä. Olivatpa vielä matkalla Pirkkalaankin, mutta saivat siellä aika tervetullijaiset juuri siinä, missä hiekkaharju muodostaa laakson keskelleen Harjun tuollapuolen. Siihen olivat kokoontuneet Pirkkalan pojat eivätkä ainoatakaan kasakkaa laskeneet etemmäksi kulkemaan. Eikä mitään viinaa tahi olutta saanut Rajevski sillä kerralla".

"Sitä olen minäkin kuullut kerrottaman", virkkoi Spof. "Roth joutui avuksi noille urhokkaille pojille, ja jos en väärin muista, niin viisi kasakkaa hän silloin nipisti venäläisiltä".

"Aivan oikein", vastasi harmaapartainen sotilas ja nyykäytti päätään vakuutukseksi.

Pekka oli äänetönnä kuunnellut keskustelua. Tuon tuostakin tirkisteli hän tuota venäläistä alusta, jota yhä lähemmäksi takaa ajajat ennättivät. Niin lyhyt oli jo matka, että suomalaiset saattoivat nähdä pakenevan veneen väen. Heidän lukuansa ei vielä voitu tarkoin laskea, mutta se kuitenkin näkyi, että vene oli hyvin varustettu.

"Tuo ei näytä olevan varsin helppo otettava", lausui Spof, kun luoti pakenevan aluksen pienestä tykistä loiskahti aivan lähelle veneen laitaa. "Mutta kummallista kuitenkin on, miksi he pyrkivät Kuruun".

"Luonnollisesti sen tähden, kun heillä on ystäviä siellä", vastasi yksi talonpojista. "Pari päivää sitten polttivat kasakat minun taloni Kapalahdessa".

"Hm, hm, vai niin", tuumaili Spof ja tarkasteli raittiin lehtimetsän lävitse häämöttävää kirkkoa; "sitten ei olekaan aivan viisaasti mennä lähemmäksi".

Kuultuaan nämä sanat Spof'in huulilta, painoi Pekka päänsä alaspäin ja näytti surulliselta. Mutta jonkun minuutin kuluttua hän taas katsantonsa kohotti Spof'ia kohden ja lausui:

"Saanko minä neuvoa, niin ei ainoakaan venäläinen pääse hengissä Kuruun?"

"Mitä tarkoitat?"

"Olisikohan mahdollonta ampua heidät upoksiin?"

"Mahdotonta", lausui vääpeli miettien. "Kentiesi ja kentiesi ei!"

"Saanko minä kokea?" huudahti Pekka ja hänen silmänsä säihkyivät taistelunhalusta.

"Kyllä, kyllä!"

Vääpeli tuskin oli ennättänyt sanansa lausua ennen kuin Pekka jo hyppäsi ylös ikään kuin joku jänne olisi häntä ponnistanut. Kun sitten eräs sotilaista oli kanuunan täyttänyt, alkoi Pekka tähdätä. Sepä oli tärkeä hetki tuolle nuorelle talonpojalle, sillä paljon uskalsi hän tällä hetkellä panna alttiiksi. Ja jos hän ampuisi, voisihan mahdollista olla, että kuolettava luoti vihollisten sijaan kohtaisikin häntä, jota hän kaikesta sydämestään halusi vapauttaa! Kuumasti paistoi aurinko hiljaa liikkuvan vedenkalvoon, mutta vielä kuumemmalta tuntui veri Pekan suonissa. Hän, joka ennen aina oli ollut tyyni ja vakava kuin kuva, tunsu itsensä tällä kerralla kovasti kiihkeäksi ja liikutetuksi.

Hän tähtäsi ja tähtäsi ja tuli sillä aikaa yhä levottomammaksi. Viimein huudahti vanha Stooli, joka jo kauan oli seurannut hänen liikkeitänsä tuskallisena ja tyytymätönnä:

"Oh, et kelpaa sinä tykkimieheksi, sen voin nähdä! Aikoa ja vaan aikoa, siitä ei milloinkaan mitään tule. Jos ei sattuisi ensimmäinen luoti, onhan niitä toisia kyllä varalla!"

Samalla tempasi hän käteensä palavan sytyttimen, jota eräs sotamies piti Pekan varalla, ja ennen kuin hän ennätti estää Stoolin aikomusta, paukahti kanuuna.

Kun viimeinkin ruutinsavu haihtui, nähtiin, miten hyvin kuitenkin Pekka oli tähdännyt. pakeneva venäläinen alus oli luopunut suunnastansa ja ohjasi nyt kulkuansa suoraan kohden pientä saarta, joka sijaitsi vähän matkaa maalta selälle päin. Hätäisestä soudusta ja aluksen kummallisesta kiikertelemisestä ja vaipumisesta näkyi selvästi, että suomalaisten kanuunan luoti oli sitä vahingoittanut. Spof oli myös sitä mieltä ja kehoitti siis väkeänsä vielä enemmän luottamaan voimiinsa.

"Nyt ovat he meidän!" huudahti hän ja hykersi käsiänsä. "Hitto vieköön, pojat, näettehän, miten veneen perä yhä enemmän vaipuu! sepä sai hyvän perätäräyksen".

"Niin, muuten he eivät pyrkisi tuohon saareen", lisäsi Stooli; "mutta jos sinä, Pekka, olisit omilla oloillasi olla saanut, niin et olisi vielääkään ampunut".

Pekka ei vastannut mitään, vaikka ukko Stoolin sanat pistivätkin häntä. Hän seisoi vaan veneen kokkapuolella yhä valmiina lähettämään moskovalaisille vielä lisäksi yhden luodin, tällä kerralla omasta pitkästä musketistaan, jonka hän oli saanut perinnöksi isältänsä, ja joka oli vielä säilynyt muistina edellisen vuosisadan taisteluista. Yhä silmäili hän taukoomatta venäläistä alusta, jossa sekasorto näytti yhä enemmän vallalleen pääsevän. Viimein, kun pakenijat ja takaa-ajajat olivat enää vaan noin pyssyn kantaman päässä toisistaan, huudahti hän:

"Minä näen naisen veneessä, mutta onko se Anni, sitä en voi..."

"Anniko? – ihan varmaan on se hän", keskeytti Stooli. "Eihän se voi kukaan muu olla!"

Nämä sanat tuntuivat lisäävän soutajien voimia ilman Spof'in kehoitusta. Alus kiiti kuin kala halki aaltojen, joiden kuohua veneen käyrä kokka nostatti Pekan kasvoille asti.

Tuo nuori innokas talonpoika ojensi pyssyinsä ja tähtäsi.

"Minä luulen näkeväni..."

Hänen lauseensa, jota hän puoliääneensä jupisi, jäi kesken, sillä venäläisestä aluksesta lensi luoti niin läheltä Pekan päätä, että hän sen vaikutuksesta olisi veneestä veteen keikahtanut, jos lähellä seisova sotilas ei olisi tarttunut häntä kaulukseen, juuri silloin kun hän oli kadottaa tasapainonsa. Luoti liippasi sen sijaan haiun vanhan Stool'in päästä ja vei sen mukansaansä syvyyteen.

"Hitto heidät periköön!" huusi tuo vanha sotilas ja tarttui liehuviin, liituharmaisin hiuksiinsa; "olisimpa minä itekin tarvinnut hattuni. Sepäs oli..."

"Katsokaas, katsokaas", huudahti samassa Spof, "nyt vaipuvat venäläiset pohjaan!"

Pekka heitti ampumisen sikseen ja ällisteli sen sijaan suu ja silmät selällään venäläistä alusta, joka äkkiä purahti pohjaan noin kymmenen kyynärää saaren rannasta. Se pakoitti väestön kiireesti kahlaamalla pyrkimään maalle. Vettä siinä ei ollut kuitenkaan enempää kuin noin miesten kainaloihin asti, joten he vaaratta pääsivät maalle.

"No, nythän minäkin näen naisen, jota kaksi jääkäriä raastaa keskellensä", lausui Spof. "Onko se sinun mielitettyäsi, Pekka?"

"On, on; se on juuri hänen sydänpöysensä", selitti Stooli, joka tässä myöskin tahtoi sanasen joukkoon lausua. Pekka ei kerinnyt vastaamaan mitään, niin taukoamatta tarkasteli hän venäläisten maalle nousua. Mutta miten tarkka näkö hänellä olikin, ei hän kuitenkaan voinut tuota naista tuntea omaksi Annisekseen. Saattoihan se yhtä hyvin olla joku muukin, sillä vanhan tapansa mukaan ryöstivät moskovalaiset nuoria tyttöjä, missä vaan semmoisia mieluisiansa paikalle sattui. Spof oli äsken lausunut, että venäläiset upsierit eivät ole mitään naisten vihaajia, ja sen hän oikein arvasi kyllä.

"Soutakaa paremmin!" huusi Pekka ja pyöritti pyöryä pänsä yli, "muuten ennättävät nuo hirtehiset mennä saaresta salmen yli maalle ja päästä karkuun".

"Vai niin", nauroi vanha Stooli, joka parhaimmin kuin kukaan muu veneessä olijoista tiesi venäläisten aseman Näsijärven rannikoilla. "Ei maar se niin kiireesti käy pänsä. Saaresta päästäkseen tarvitsevat he aluksia ja semmoisia ei ole ainoatakaan saaresta eikä Kurussakaan saatavilla, sen tiedän varmaan, koska vaan kahdeksan päivää sitten olin muiden mukana talonpoikain avulla niitä toisia pois korjaamassa aina Pirkkalasta Rajalahteen asti ja toisia upottamassa järven pohjaan. Saatat siis olla ihan huolelta siitä asiasta. Eivätkä he ole niin vikkeliä uimareitakaan, että he sillä tavalla saaresta maalle pelastuisivat. Siellä saavat he olla ja vartoa meitä, siitä voit olla varma, Pekka".

Suomalainen alus oli jo kuitenkin pääsemässä saareen; muutamia syliä oli vaan enää rantaan.

"Reippaasti kimppuun!" komensi Spof ja hyppäsi ensimmäiseksi veneestä veteen. Hänen jäljessään tuli Pekka, sitten Stooli ja kaikki muut miehet paitsi ne, jotka olivat määrättyt veneen vartijoiksi.

Spof ja Pekka astuivat yht'aikaa jalkansa kuivalle maalle ja saivat myöskin yht'aikaa tervehdyksen pienen saaren matalista pensaista. Vähän syntyi siitä hämmennystä, mutta sen poistamiseksi ja suomalaisten rohkeuden innostuttamiseksi tarvittiin vaan muutamia kehoitussanoja väpelin huulilta. Huolimatta venäläisten tiheistä laukauksista ja kahden kumppalin kaatumisesta ryntäsivät he hurrahuudon kaikuessa suoraan päin venäläistä jääkäriä, joka suurimmaksi osaksi oli kätkeytyneenä matalain rantapensaiden suojassa.

II

Ennen kuin käymme pitemmältä kertomaan tapausta, tahdomme mainita syyn, minkä tähden vääpeli Spof ja hänen väkensä oli asettunut Näsijärvelle, paljoa etelämmäksi Klingsporin armeijaa.

Siikajoen voiton jälkeen alkoivat useat suomalaisen sotajoukon upsierit ajatella olevan hyvin mahdollista tehdä aseellisten maanasukasten avulla vihatulle valloittajalle yhä enemmän vahinkoa. Mutta turhaan puhuivat he sitä kuninkaan korkeimmalle käskynhaltijalle, sotamarski Klingsporille. Tämä herra, jolla "kaks' ol' leukaa, yksi silmä, sydäntä vaan puolikas", niin kuin Runeberg muun muassa hänestä lausuu; tämä kunnoton virkaansa, johon Kustaa IV Adolfin itsepäisyys oli hänen asettanut; tämä "sotamarski", josta kerrotaan, että hän pakoretkellään eräästä pohjois-Suomen kaupungista – hän matkusti nimittäin aina paljoa ennen sotajoukkoansa – kysytyään ajutantiltaan, kuuliko hän luotien vinkunaa, sai tämän hänen omaa luonnettaan osoittavan vastauksen: "en, teidän ylhäisyytenne, sitä emme ole koskaan kuulleet"; tämä heitukka, joka katkerasti valitti, että hänen täytyi kärsiä nälkää, kun ei voitu tuoretta voita joka päivä hankkia hänen pöydälleen, silloin kun sotamiehet ja upsierit kärsivät sekä nälkää että janoa eivätkä kuitenkaan kertaakaan siitä nurisseet, vaan kärsivät miehinä ja sankareina, – tämä nolla ei kuunnellut Adlercreutz'in enempää kuin muidenkaan korkeampain upsierien esityksiä, vaan käänsi heille kuuron korvansa.

Mutta Adlercreutz ei kuitenkaan jättänyt asiaa siksensä. Se kuvasteli hänen ajatuksissaan päivät ja yöt, ja kun hän sitten vangiksi otetun G. Löwenhjelm'in jälkeen nimitettiin kenraaliajutantiksi, sai hän vapaamman alan vaikutuksellensa. Vaikka Klingspor sotajoukkoa nimeksi johti, oli Adlercreutz kuitenkin se, joka jotakin toimitti, ja muutoin ei olisikaan pakoretkellään Klingspor pysähtynyt ennen kuin Jäämeren rannalla, ell'ei vielä sielläkään, jos vaan jää olisi ollut niin lujaa, että hän jähmetyksiin palleine pataljoonineen olisi saattanut sitä myöten paeta Huippuvuorille tahi pohjoisnavalle.

Vähitellen keräytyi Adlercreutz'in ympärillä rivi urhoollisia ja lämpimän isänmaan rakkauden elähdyttämiä miehiä, jotka kaikilla mahdollisilla keinoilla kokivat saada aseita ja ampumavaroja kansalle, eikö kauan viipynytkään, ennen kuin venäläinen kenraali Rajeovski näki vastassansa vaarallisia vihollisia, joita hän ei ennen tietänyt olemassakaan olevan, niin kopea kuin hän olikin. Heitä vastaan oli hänen sangen vaikea taistella, jopa niin vaikea, että hän pulassansa viimein oli vähältä jättää Suomen, kun uuden käskynhaltijan, tuon nuoren ja kaikinpuolin kunnollisen kenraali Kamenskin tulo pelasti venäläisen armeijan perinpohjaisesta häviöstä.

Mutta eivät ainoastaan suomalaisen armeijan ylhäisimmät upsierit asettuneet tämän uuden toimen etupäähän; alapäällikötkin puolestansa tekivät suuria ponnistuksia pitääksensä maan asukkaita urhoollisella mielellä. Nämä alaupsierit saattivatkin sitä tehdä paljoa paremmalla menestyksellä, koska he paremmin tunsivat maan asujanten tavat ja seurustelivat heidän kanssansa tavalla, joka heille oli suureksi eduksi.

Oli etenkin kaksi kuuluisaa porilaisen rykmentin alaupsieria, vältvääpelit Roth ja Spof, jotka Näsijärven ympäristöllä tuskin enemmällä kuin kourallisella sotamiehiä aseellisten talonpoikain avulla pitivät venäläisen armeijan semmoisessa pelossa, että se ei ainoatakaan päivää saattanut olla huoletonna. Joka päivä korjasivat he itselleen vihollisen ruokatavaroita, ottivat vangiksi tahi hakkasivat maahan venäläisiä partioretkeilijöitä, ja viimein oli Rajeovski joutunut niin ahtaalle, että hänellä tuskin oli enää antaa ruokaa kunakin päivänä nuriseville sotilailleen. Nälästä nääntyneinä ollen eivät he enää tahtoneet voida pitää puoltansa talonpoikia ja sotamiehiä vastaan, ja useita löydettiin metsissä nälkäänkin nääntyneinä. Suuret partiokunnat kokivat kyllä ryöstää lähellä olevia taloja, mutta niiden asukkaat olivat jo ennakoita paenneet ja vieneet kaiken ruokatavaran mukaansa. Venäläisen armeijan kurjuus oli hyvin suuri ja melkein kaikki upsierit olivat tyytymättömiä sodan menoon.

Jos yritystä olisi paremmin kannatettu ja autettu niin kuin itä-Suomessa, jossa Sandels ja Malm ajoivat venäläisiä takaperin, olisi se suuresti vaikuttanut sodan menoon ja kentiesi ei Ruotsi olisikaan kadottanut Suomea.

Mutta juuri silloin kun se oli tuottamaisillaan hedelmiä, täytyi sen vähitellen tauota. Joka päivä pyysi Adlercreutz ja erityiset yrityksen johtajat aseita ja ampumavaroja. Suosiollisia lupauksia saatiin aina, mutta niitä ei milloinkaan täytetty. Tästä oli luonnollisena seurauksena kansan nostattamisen kokonaan taukoaminen itsestensä, suureksi harmiksi niille miehille, joita elähdytti todellinen isänmaan rakkaus ja kunnian tunto.

Kun Roth ja Spof, saatuansa luvan käydä partiosotaa oman tahtonsa mukaan, olivat koonneet riittävän voiman, kulkivat he lukemattomiin lahtiin palastellulle Näsijärvelle ja sen ympäristölle, osaksi sen tähden, että se oli sopivin sellaiselle taistelulle, osaksi myös sen tähden, että venäläinen päävoima oleksi sillä paikalla sekä myöskin siksi, että he kaikki tunsivat hyvin sen paikkakunnan, joka seikka on sangen tärkeä sodan käymiselle.

Roth asettui maalle, Spof järvelle, mutta kun he niin tarvitsivat, autoivat he niin kuin ainakin sankarit toisiansa.

III

Me palaamme taas vähän takaperin kertoaksemme Stoolin mainitseman tapauksen vanhan Vapun pirtillä, hänen miehensä surullisen lopun ja Annin ryöväyksen.

Jos käymme Tammerkoskelta eli Tampereelta, niin kuin paikkaa nyt oikeastaan nimitetään, mutkaista, sinne tänne kiertelevää maantietä itäänpäin, tulemme ensin Messukylän kirkolle, ja siitä poikettuumme kapealle ja vielä mutkaisemmalle sivutielle, saamme noin kolmen penikulman matkan kiertää Näsijärven paria pitkää lahden poukamaa pohjaiseen päin ennen kuin pääsemme, viimein maantieltä poikettuumme vielä hetkisen huonoa kylätietä kuljettuumme, Paavolaan, josta varsin hyvin saatamme silmällä Näsijärven kirkkaan pinnan ylitse Tampereen kaupunkia. Tämän talon maalla, lähempänä kuitenkin tuota kapeata maantietä kuin järven rantaa, oli Karhu-Antin pirtti vahvaa havumetsää kasvavan kunnaan rinteellä.

Turhaan etsit nyt tämän mökin jäännöksiä; et enää sen sijaakaan tunne, jos et satu juuri uuninperustuksissa olleita kiviä muiden samanlaisten joukosta huomaamaan. Siinä missä ennen sodan syttymistä asui niin paljon onnea ja rakkautta, niin paljon murhetta ennen sen loppumista, siinä on sittemmin ollut kaski kerran toisensa jälkeen, kunnes se viimein kokonaan pelloksi käännettiin. Kylän lapset leikkivät ja kertoilivat sekä iloisia että surullisia satuja ja kertomuksia rehoittavan viljapellon pientareilla ja sen keskelle kääntämättä jätetyillä kivikareilla, mutta Karhu-Antista eivät he enää tiedä mitään, sillä heidän vanhempansakaan eivät hänestä enää mitään muista. Sen tähden tahdon minä hetkeksi pyytää jännittää teidän tarkkaavaisuuttanne, kertoakseni Karhu-Antin surullisen lopun, sillä ei hän ollut niin tavallinen ihminen, että hänen muistonsa saattaisi kokonaan unhotuksiin heittää.

Karhu-Antti oli syntyisin Suomen pohjaisilta seuduilta, missä taajat erämaat ja asumattomat seudut vielä tänäkin päivänä ikävöivät ihmiskätten työtä, eli "tuolta Kajaanin puolelta", niin kuin useimmat kyläläiset sanoivat, kun kysymys oli Antin kotipaikasta. Siellä oli hän oppinut pelkäämättä taistelemaan pohjoismaiden petoeläimiä, karhuja ja susia vastaan, ja hän olikin lakkaamattomassa kiistassa näiden kanssa. Sitä eivät paheksineetkaan seudun asukkaat, sillä sitä rauhallisempina he saattoivat olla, mitä enemmän Antti kiisteli metsäläisten kanssa.

Mistä Antti oikeastaan oli tullut ja mistä hän oli kotoisin, sitä ei kuitenkaan varmasti kukaan tiennyt, eipä edes Messukylän kirkkoherrakaan, jolla kuitenkin olisi ollut suurin oikeus se tietää, hän oli merkinnyt kirkonkirjoihin vaan sen, että Antti oli seurakuntaan muualta muuttanut. Ja tästä asiasta oli Antti itse aina vaiti, vaikka hän muita asioita hyvinkin halukkaasti haasteli kunnollisen kumppanin saatuansa. Ja jos joku tätä häneltä kysyikin, vastasi hän aina:

"Mitä huolitte siitä, mistä olen tullut? Että olen syntynyt, senhän kyllä näette, koska tässä olen elävänä edessänne. Jos ette anna minun Paavolassa olla ja asua, kyllä minun varakseni on tilaa muuallakin Suomessa".

Mutta, miten jo on mainittu, ei kukaan Anttia Paavolasta ahdistanut, sillä hän oli oivallinen kuri petoeläville, joita hän metsästi yhtä helposti kuin muut ihmiset jäniksiä, ja melkein aina muuttumattomalla onnella. Yhden ainoan kerran sai hän katsella kuolemaa silmästä silmään ajaessaan erästä vanhaa mesikämmentä, joka pari kuukautta sitä ennen oli repinyt erään torpanmiehen kymmenvuotiaan pojan kuoliaaksi. Metsän voimakas kuningas oli jo tarttunut tukevalla ulottimillaan häntä vyötäisille, mutta Antti ei ollutkaan vaan nimeksi Karhu-Antti, hän ei turhaan hätäillyt. Verkalleen kaivoi hän tupestaan kaksiteräisen metsästyspuukkonsa ja iski sen pontevalla kädellään karvasturkkisen vastustajansa vahvaan rintaan, niin että metsän kuningas kuolleena tanterella horjahti. Siten oli Antti kyllä saanut voiton, mutta koko kahdeksan päivää makasi hän vuoteen omana, sillä kovasti oli koskenut häneen mesikämmenten syleily, joka oli kymmenen kertaa niin ankara kuin painajaisen puristus, ja jotka ovat sitä saaneet kokea, vakuuttavat senkään ei olevan lasten leikkiä.

Mutta olipa toinenkin syy, jonka tähden etenkin nuoret miehet paikkakunnalla, lähisissä taloissa ja kylissä eivät olisi suoneet Karhu-Antin muuttavan pois heidän joukostansa.

Karhu-Antin matalassa ja hämärässä mökissä, johon aivan harvoin auringon säde eksyi pienestä ikkunasta, siellä, näette, kulki kuitenkin ruusu, niin sievä ja ihana ruusunen, että helposti ei saattanut löytää hänen vertaistansa kaukaakaan hakien. Se oli Antin kahdeksantoista vuotias tytär, Anni, joka niin lumosi ja hurmasi seudun miehet, että vielä vanhat harmaapäiset "kyöpelin tiellä matkustavaisetkin", jotka eivät ennen olleet ajatelleetkaan etsiä kadonnutta kylkiluutansa, rakastuivat silmittömästi tuohon keijukaiseen ja vielä vanhalla iällänsä alkoivat ahkerasti opetella lemmenkielen aakkosia, voidakseen tulkita tuliset tunteensa Karhu-Antin Annille ja siten saadakseen hänet vanhain päivänsä ikuisiksi iloksi omaan kotiinsa. Kun siis Anni siveenä ja hiljaisena matkusti äitinsä rinnalla kirkkoon sunnuntaisin, saatte olla varmoja siitä, että joka kerralla oli hänen lähellään parvi ihailijoita, ei semmoisia röykkeitä ylvästelijöitä, joita kaupungeissa tavataan, ja jotka kulkevat nenä taivasta kohden etsien ravintoa ahnaille silmilleen, vaan ujoja ja hiljaisia maaseudun poikasia, jotka usein ihastuksiin oikein perinpohjin jouduttuaan katselevat suullaan yhtä paljon kuin silmilläänkin ja vasten tahtoaankin hämillänsä kulkevat tahi ainakin luovat maata kohden viimeksi mainitut, huomattessaan jonkun Eevan tyttären luovan heihin veitikkamaisen silmäyksensä.

Ja aika veitikka olikin tuo Karhu-Antin Anni, sitä ei käy kieltäminen, jopa niinkin sukkela, että seudun velkakirjain kirjoittaja ja päästökirjain y.m. tekijä, äskettäin virkansa menettänyt nimimies, joka lähipaikalle oli sijoittunut, alkoi arvella Annin kyllä saattavan sopia seurakunnan kirjurinkin kodille tarpeelliseksi kaunistukseksi, huonekalu-järjestelmän viimeiseksi pisteeksi, samalla kun hän sydämessänsä hirveätä vaivaa hänen tähtensä kärsi. Kosijoitansa ravitsi Anni vaan ivalla ja pilkalla, kuinka monta heitä tulikin, ja jos joku oli niin itsepäinen, että hän vaati varmaa vastausta, lausui tuo kujeilija tavallisesti näin:

"Lorua! Minäkö tulisin vaimoksesi, minä joka vielä olen näin nuori, lapsi heitukka vielä pitkät ajat. En, saat vartoa ainakin siksi, kunnes olen kaksikymmentä täyttänyt".

Nytpä saattoi tapahtua niin kuin usein tapahtuikin että joku kosijoista tuli vieläkin itsepäisemmäksi ja pyysi päättävää vastausta. Sen antoi usein Anni näillä sanoilla:

"Vai niin, sinä tahdot tietää, pidänpö minä sinusta. Saan siis sanoa, että sitä en tee nyt enkä milloinkaan sitä aio tehdä. Älä enää tule semmoisia tuhmuuksia kyselemään!"

Semmoisen vastauksen sai tuo arvoisa herra, seurakunnan kirjurikin, entinen nimismies, kun hän kohdattuaan Annin matkalla kotiinsa Paavolan talosta, josta hän oli käynyt isällensä Tampereelta tuotua ruutia noutamassa, päätti olla suurimmassa määrässä hyvänsuopa tätä köyhää tyttö raiskaa kohtaan ja teki siis ankaria rynnäkö-kokeita valloittaakseen tuota niin hyvästi puolustettua keijukaislinnaa, eli Annin nuorta sydäntä näette, korottaakseen siten sen omistajan rouvan istuimelle – jota se ei kuitenkaan oikein ansaitsisi, mutta saisihan loppu mennä lahjaksi, joka varmaankin kiitollisuudella palkittaisiin. Ja vastauksen sai hän niin varman ja kuuluvan, että hongikko vieraanamiehenä sen myöskin kai'ullansa todisti. Sitten juosta tepasteli tuo uljas vastaaja kotiinsa niin kiireesti kuin suinkin jaksoi tämän toimeliaan rakastajan luota, jota yleensä pidettiin juuri semmoisena, mikä hän oikeastaan olikin, nimittäin houkkiona, narrina. Eikä sen päivän jälkeen tämä kopea kirjuri enää vaivannutkaan Annia lemmenloruillaan sanoiksi puettuina.

Mutta kerran joutuu paulaan viisaskin, eikä ole hyvä tulta pitää leikkikalunaan, vaikkapa vaan se olisikin semmoista tulta, jota tuo veitikkamainen rakkauden jumala salaa sytyttelee meidän sydämiimme. Hän tavallisesti kostaa kaikki naurut ja pilkat sillä tavalla, että nauraja itse joutuu naurettavaksi, pilkkaaja pilkattavaksi hänen tenhovoimansa vaikutuksesta ja sen ainaiseksi orjaksi. Niin sanovat runoilijat ja tottapa kai he sanovat oikein, koska runollisuus on taivahinen lahja.

Kauan oli Anni jo nauranut ja pilkannut kosijoitaan, mutta viimein tarttui hän kuitenkin kiini. Olipa rankka Lokakuun ilta, kun Karhu-Antti tuli kotiin karhunpyynniltään. Tämä oli taaskin yksi niitä harvoja kertoja, jolloin hän sai vammoja mesikämmenen kanssa painiessaan; suurella vaivalla pääsi hän liikkumaan, niin hartaasti oli häntä otson tukevat raajat syleilleet.

Hänen mukanaan tuli eräs nuorukainen, jota Anni ei ollut ennen milloinkaan nähnyt. Mutta kun hän sai kuulla hänen nimensä, tiesi hän kuitenkin, että vieras nuorukainen oli myöskin karhuntappaja, jopa melkein yhtä urhoollinen ja kuuluisa kun Antti, niin nuori kuin hän vielä olikin. Pekka oli hänen nimensä ja sen kuultuaan matki Anni sitä huomaamattansa usean kerran – ja olihan se oikein hullunaikaista ja naurettavaa.

Antti tuli kotiin ontuen Pekan nojalla. Kun Vappu ja Anni syöksyivät pirtistä häntä vastaan surkeasti valittaen hänen onnettomuuttaan ja kärsimystään, jota veriset haavat tuottivat jo puoleksi nääntyneelle ukko raiskalle, kääntyi Antti heidän puoleensa ja lausui:

"Häntä saamme kiittää siitä, että vielä näemme toisemme". Vappu lahjoitti nuorelle metsästäjälle semmoisen kiitostulvan, josta ei loppuakaan tahtonut tulla, mutta Anni ei lausunut ainoatakaan sanaa. Hän joka ennen oikein mielityönään piti pilkata ja nauraa seudun nuorukaisia, hän joka ei ennen näyttänyt omaavan ainoatakaan vakavaa sanaa, hän seisoi nyt hämillään eikä edes kiittänyt isänsä pelastajaa; mutta seuraavana yönä hän jo uneksui hänestä jotakin niin omituista – ja olihan se vieläkin hullunaikaisempaa ja naurettavampaa.

Uneksia tuommoisista nuorukaisista, sehän oli Annille oikein kiusallista ja niin harmittavaa, että hän olisi mielellään suonut kaikki nuorukaiset vaikkapa Näsijärven yksinäisimpään ja autioimpaan saareen kaikki, kaikki, arveli hän, paitsi jos juuri – Pekka saisi jäädä pois.

Mikähän se oli, joka Annin tuommoiseksi teki? Olihan se jotakin erinomaista ja hullunaikaista ja vielä niin naurettavaa. Aika, joka kaikki selvittää, salaisimmatkin asiat selvitti tämänkin.

Tuskin oli kuukausi kulunut ennen kuin Anni jo oli muuttunut aivan toisellaiseksi. Ennen oli hän ollut vallattomin viiripää koko seudulla, nyt oli hän varsin vakava, etsi usein yksinäisyyttä ja näytti perinpohjin miettivän jotakin sangen tärkeitä seikkaa, jota hän kuitenkin ei näyttänyt selville saavan. Tämä muutos antoi, miten varsin luonnollista olikin, juoruakoille hyvin paljon arvelemista, ja tuo herra houkkio, seurakunnan kirjuri, entinen nimismies näette, luuli ihan varmaan, että Anni nyt parhaillaan teki perinpohjaista parannusta ja ihan vilpitöntä katumusta siitä suuresta hulluudesta, johon hän oli tehnyt itsensä vikapääksi hyljätessään hänen sydämensä, tavaransa, arvonsa ja sanalla sanoen koko kunnan köntyksen.

Mutta eräänä päivänä tuli hän huomaamaan, miten surkeasti hän oli tässä luulossansa erehtynyt. Hän, näette, tapasi Annin Pekan seurassa, ja kun hän näki nuo hartaat ja rakkaat silmäykset, joita nämä onnelliset vaihtoivat keskenänsä, katosi tämä hänen arvelunsa, joka hänestä tuntui niin erinomaisen mukavalta ja ihan asianmukaiseltakin.

"Mutta minä kostan", jupisi tämä entinen oikeuden arvoisa palvelija. "Kärsiä semmoista tuollaiselta raukalta, joka on köyhä kuin vaivainen, jolla tuskin on vaatteet yllä, se on liian paljo, sitä ei saata jättää kostamatta. Onhan tyttö ihan köyhä, köyhin mitä saattaa ajatella ja Karhu-Antin pirtti matalin koko kylässä ja – mutta", jupisi hän melkein vasten tahtoaan, "tuo heitukka on niin kaunis ja se onkin pahin seikka, sillä se palkitsee suureksi osaksi sen, että hän ei mitään saa vanhemmiltansa".

Hyvin mustasukkaisena ollen seurasi hän salaisesti Pekkaa ja Annia, ja kun nämä häntä huomaamatta istuivat kaatuneen puun tyvelle, kätkeysi vakoja tiheään pensaasen muutaman kyynärän matkaa heistä.

Täällä kuuli hän selvästi, miten nuo onnelliset puhuivat rakkaudestansa, miten he menevät naimisiin ja miten he sitten yhdessä alkavat asua Pekan pienessä mökissä, minkä hän oli saanut perinnöksi isältänsä, ja silloin he eivät tienneet rajoja ihastukselleen, ajatellessaan miten onnellisia he tulisivat olemaan tuossa pienessä kodissaan. Annin posket punastuivat tuon tuostakin ja hänen kauniit silmänsä säihkyivät ilosta tätä ajatellessaan, samalla kun koko asia tuntui hänestä niin hullunaikaiselta ja naurettavalta, mutta eihän sitä käynyt enää mitenkään muuttaminen. Kaiken tämän voi tappiolle jäänyt mustasukkainen kosija kuitenkin vielä suurella vaivalla kärsiä, mutta kun tuo keijukainen kaunosilmä ylen onnellisena nojautui vasten Pekan sarkanuttua hänen rintansa kohdalla ja tämä rohkea nuorukainen painoi hehkuvan suutelon hänen ruusuhuulilleen, silloin joutui kätkeytynyt vakoja raivoonsa. Hän vannoi kosta, toivoi onnettomuutta ja kirousta tuolle onnelliselle

kilpakosijalleen ja ähkyi ja väänteleikse tuskissaan kuin käärme muurahaispesässä. Siitä syntyneet rauskahdukset havahduttivat Annin huudahtamaan:

"Mitä se oli?"

"Mikä sitten?" kysyi Pekka.

"No, etkö sinä kuullut mitään?"

"Mitäs minä olisin kuullut sitten?"

"Jotakin rapinaa tuolla takanamme".

"Vai niin", vastasi Pekka tynesti, "kentiesi siellä oli sitten joku kettu tahi jänis".

"Taikka karhu!" lisäsi Anni ja katseli pelokkaana ympärilleen.

"Niin", jupisi herra kirjuri itseksensä, "jospa soisi korkea kostaja minun tällä hetkellä muuttua karhuksi; silloin repisin teidät tuhansiksi kappaleiksi, jotta vaan ette saisi toinen toistanne – An-nin-kin", lisäsi hän, koetellen sydämensä tykytystä.

Tämän ajatelmansa jälkeen katsoi tämä entinen oikeuden palvelija kuitenkin parhaaksi olla karhuksi muuttamatta ja jäi siis alallensa. Hän ei pelännyt Pekkaa, mutta olisihan ollut häpeällistä, jos hän olisi ilmaissut itsensä ja yleisö olisi saanut tietää hänen sillä tavalla vakojana olleen. Sitä hän ei olisi millään ehdolla suonut ja sen tähden olikin hän vaiti kuin muuri ja makasi niin liikkumatonna kuin jos hän olisi ollut sidottu kovimmilla kahleilla. Tällaisessa epämukavassa asennossa sai hän olla enemmän kuin tunnin, jonka lisäksi hän vielä kaiken kurjuuden päällisiksi sai kuulla seuraavan keskustelun, joka vielä enemmän lisäsi hänen raivoansa:

"Onko se totta, että nimismieskin on sinua kosinut, ystäväni?" kysyi Pekka, nimittäen muiden mukaan virkaheittoa vielä hänen entisellä arvonimellään.

"On".

"Tuota hölmöä! No, mitä vastasit hänelle?"

"Hölmökö minä olen?" jupisi vakoja itseksään hampaidensa välistä; "varopas vaan, sinulle en tee ainoatakaan velkakirjaa, vaikka kaikki sillä saamasi rahat lupaisit minulle, en", lisäsi hän, sillä hän se oli, joka teki kaikki paikkakunnan velkakirjat niin kuin muutkin pienet kirjoitukset.

"Voithan sen arvatakin", vastasi Anni.

"Kyllä, kyllä; sinä et huolinut hänestä, koska nyt istut tässä minun rinnallani".

Anni nyökkäytti päätään myöntömyksensä osoitukseksi ja jatkoi sitten:

"Tiedätkö, Pekka, että kaikki ihmiset pitävät täytenä narrina tuota nimismiestä?"

"Etkö sinä ole sitä ennen tiennyt", kysyi Pekka nauraen. "Koko pitäjäässä ja vielä muuallakin, missä hän vaan tunnetaan, pidetään häntä semmoisena ja sen tähdenhän virkakin häneltä vietiin".

"Narrina, täysi narri", matki kuuntelija katkerasti itseksään, "ette ole vertaisianne parempia, sillä ette ymmärrä, mikä on herra; ja kaikkia herrojahan talonpojat narreina pitävät, siksi kun eivät tiedä, mitä on herrana oleminen. Jospa tietäisit sinäkin – sinäkin Anni, mitä olisi olla herrana – tahi oikeammin rouvana, sillä rouva kai sinusta olisi tullut minun hyvästä suomastani, niin etpä tosiaankaan istuisi tuon tuhmeliinin suudeltavana, mutta sinä et tiedä, sinäkin olet tuhmaa sukua, talonpojan sukua".

Näin arveli kiukkuisena kuuntelija, kilpakosija, ja vähältä oli, että hän ei joko karhuna tahi edes ihmisenä syöksähtänyt esiin puolustamaan itseänsä noita tuhmia syytöksiä vastaan, sillä hän oli niin ylpeä ja kopea kuin nimismiehen sopiikin olla vielä viratonnakin. Viimein hän kuitenkin rauhoittui ja koki antaa anteeksi noille onnettomille, jotka eivät mitään tiedä, ja kuitenkin puhuvat.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.